

**CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE
I UTRUDNIAJĄCE UDZIELANIE
SKUTECZNEJ POMOCY OSOBOM
DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W RODZINIE
W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-
MAZURSKIM**

**Raport z wyników ankiety
przeprowadzonej w październiku 2016 r.**

Spis treści

WSTĘP.....	2
1. CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE UDZIELANIU SKUTECZNEJ POMOCY OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W RODZINIE.....	4
2. CZYNNIKI UTRUDNIAJĄCE UDZIELANIE SKUTECZNEJ POMOCY OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W RODZINIE.....	14
3. WNIOSKI	24
4. REKOMENDACJE	27
Spis wykresów	29
Słownik skrótów	30

WSTĘP

Zadanie 2.4.1 wynikające z „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020” (Monitor Polski z 2014 r. poz. 445) nakłada na wojewodę badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym opracowanie raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc tym osobom.

W związku z powyższym 26 września 2016 roku w Centralnej Aplikacji Statystycznej przekazano wszystkim powiatowym centrom pomocy rodzinie i ośrodkom pomocy społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (135 jednostek – 116 gmin, w tym 2 na prawach powiatu i 19 powiatów) ankietę pn. „Przemoc – czynniki sprzyjające i utrudniające udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie”. Ankieta składała się z 10 części i zawierała pytania otwarte. Poproszono respondentów o wskazanie czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom doznającym przemocy w rodzinie w następujących obszarach tematycznych:

- procedura „Niebieskie Karty”,
- współpraca interdyscyplinarna (międzyinstytucjonalna),
- wiedza i umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym szkolenia i superwizje,
- podejmowanie działań profilaktycznych dotyczących problemu przemocy w rodzinie,
- współpraca z osobą doznającą przemocy w rodzinie,
- współpraca z osobą stosującą przemoc w rodzinie,
- zasoby gminy w obszarze pomocy, np. prowadzonego poradnictwa specjalistycznego, grup samopomocowych/wsparcia, mieszkań chronionych,
- uregulowania prawne dotyczące działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- postrzeganie w społeczności problemu przemocy w rodzinie.

Przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej poproszono również o wskazanie własnych propozycji zmian, które mogłyby się przyczynić do zwiększenia skuteczności udzielanej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie. W terminie do 5 października 2016 roku tut. Wydział Polityki Społecznej otrzymał za pomocą Centralnej Aplikacji Statystycznej odpowiedzi od wszystkich jednostek biorących udział w badaniu.

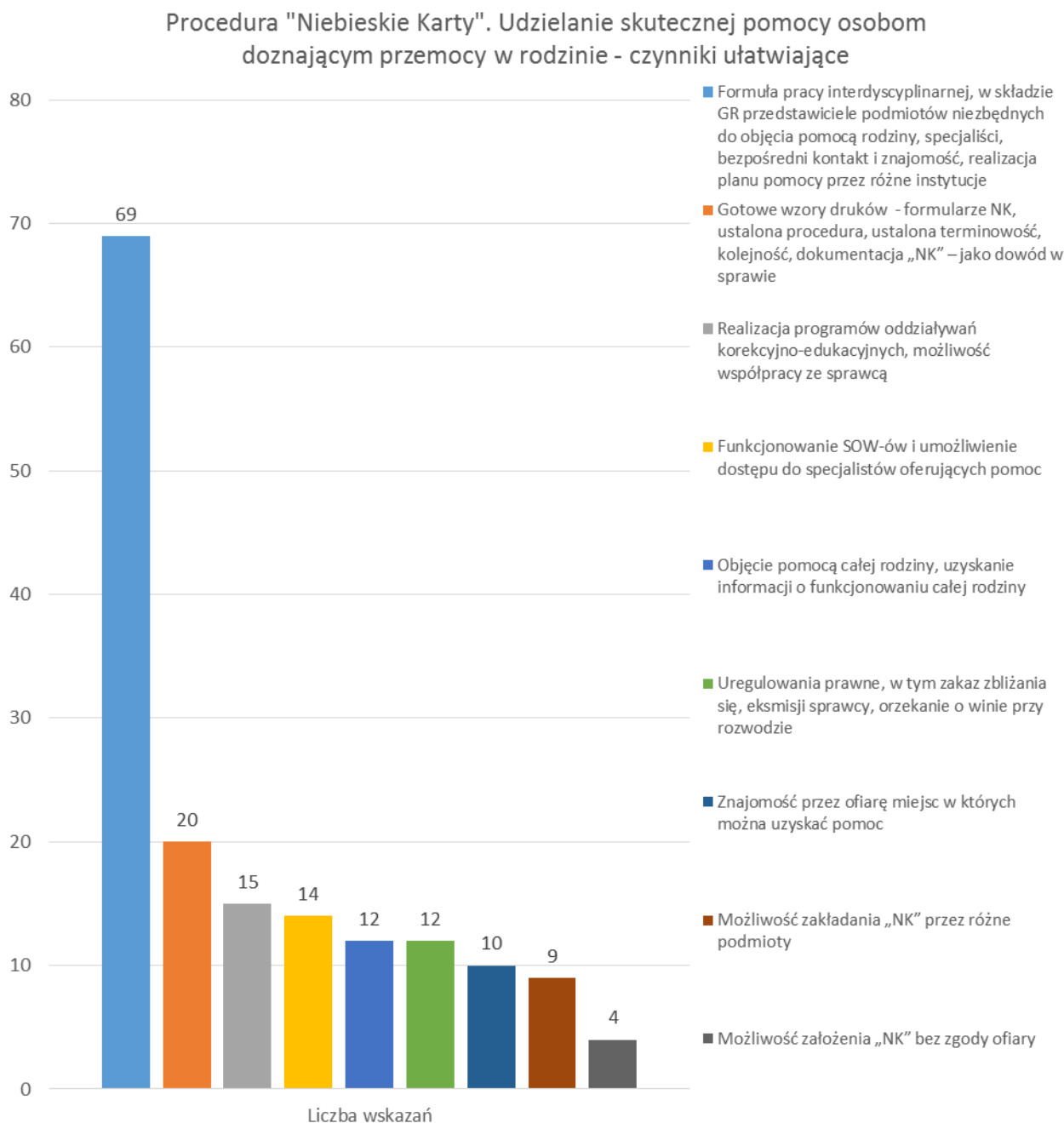
Niniejszy raport został opracowany na podstawie analizy otrzymanych danych. Badanie przeprowadzono 6 lat po wejściu w życie nowelizacji ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015 r., poz. 1390), w piątym roku obowiązywania Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).

1. CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE UDZIELANIU SKUTECZNEJ POMOCY OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W RODZINIE

1. Procedura „Niebieskie Karty” określona Rozporządzeniem Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta" (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245).

Wykres nr 1

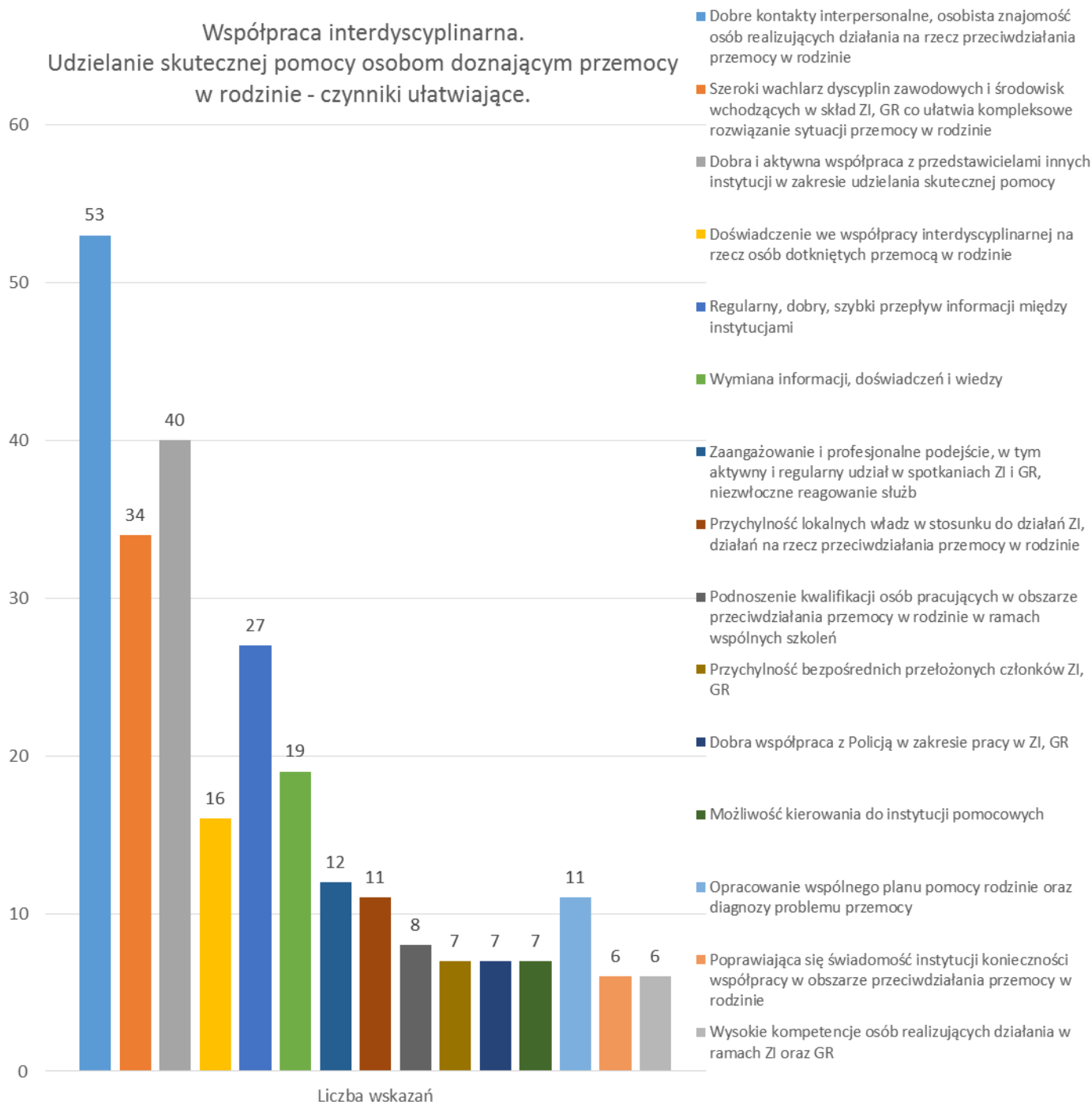
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Respondenci wskazali, że najistotniejszymi czynnikami ułatwiającym udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie, są: formuła pracy interdyscyplinarnej, udział

w działaniach na rzecz rodziny specjalistów niezbędnych do realizacji planu pomocy, a także bezpośredni z nimi kontakt oraz znajomość. Jako pomocne wskazano ponadto gotowe formularze „NK” oraz ustaloną procedurę działań. Dokumentacja w opinii osób udzielających odpowiedzi stanowi ważny dowód w sprawie.

2. Współpraca interdyscyplinarna (międzyinstytucjonalna).

Wykres nr 2

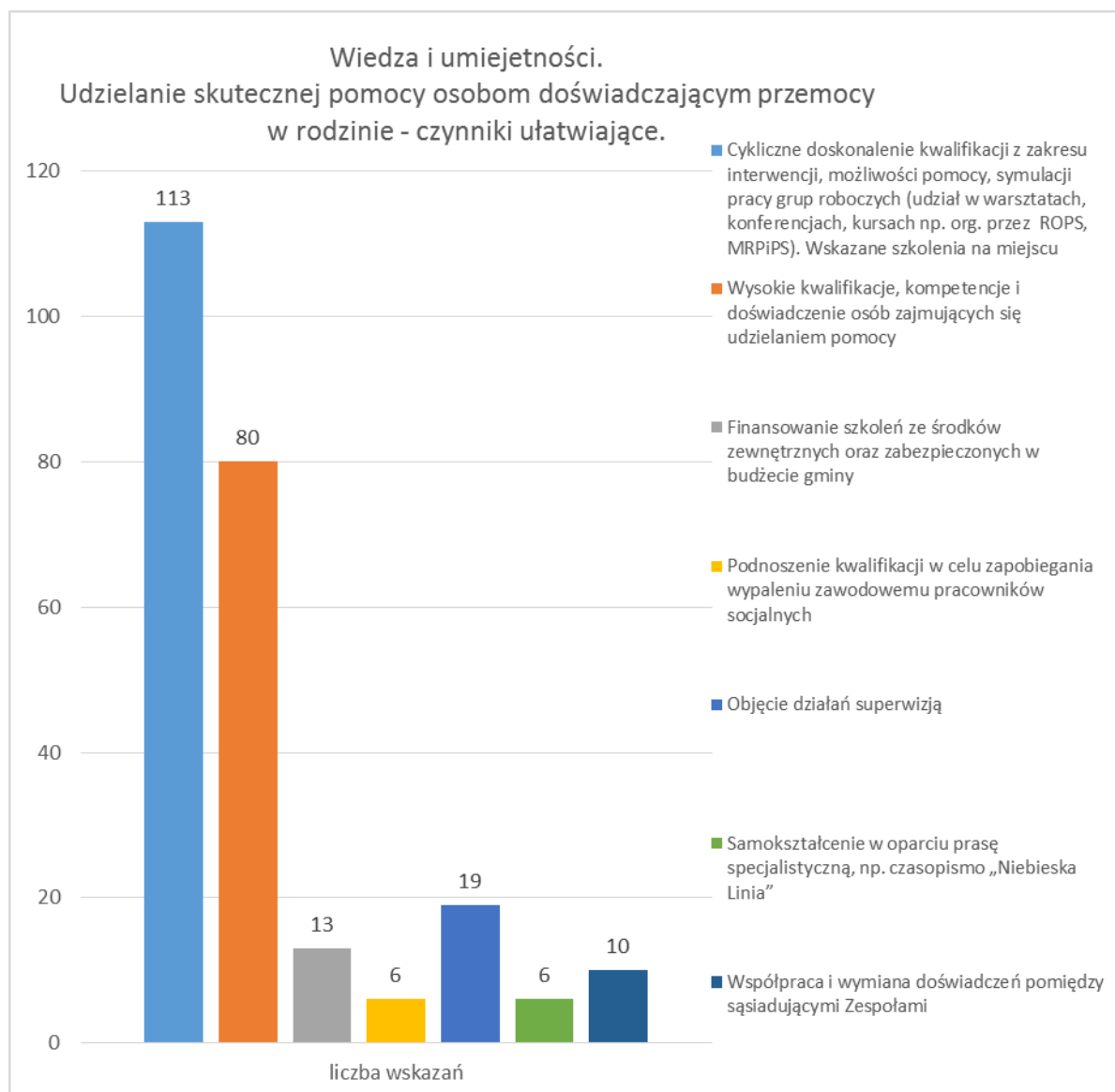
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Dobre kontakty interpersonalne, dobra współpraca z przedstawicielami innych instytucji oraz osobista znajomość osób realizujących działania w sytuacji przemocy w rodzinie są czynnikami, które w ramach współpracy interdyscyplinarnej ułatwiają badanym udzielanie skutecznej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Korzystny jest ponadto szeroki wachlarz dyscyplin zawodowych, wchodzących w skład zespołu i grup roboczych, co ułatwia udzielanie kompleksowej pomocy rodzinie. Wysoko oceniona została ponadto możliwość regularnego i szybkiego przepływu informacji pomiędzy przedstawicielami instytucji realizującymi zadania.

Ww. wskazania potwierdzają, jak istotna w pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest formuła pracy interdyscyplinarnej, dającej możliwość szybkich i kompleksowych działań.

3. Wiedza i umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym szkolenia i superwizje.

Wykres nr 3

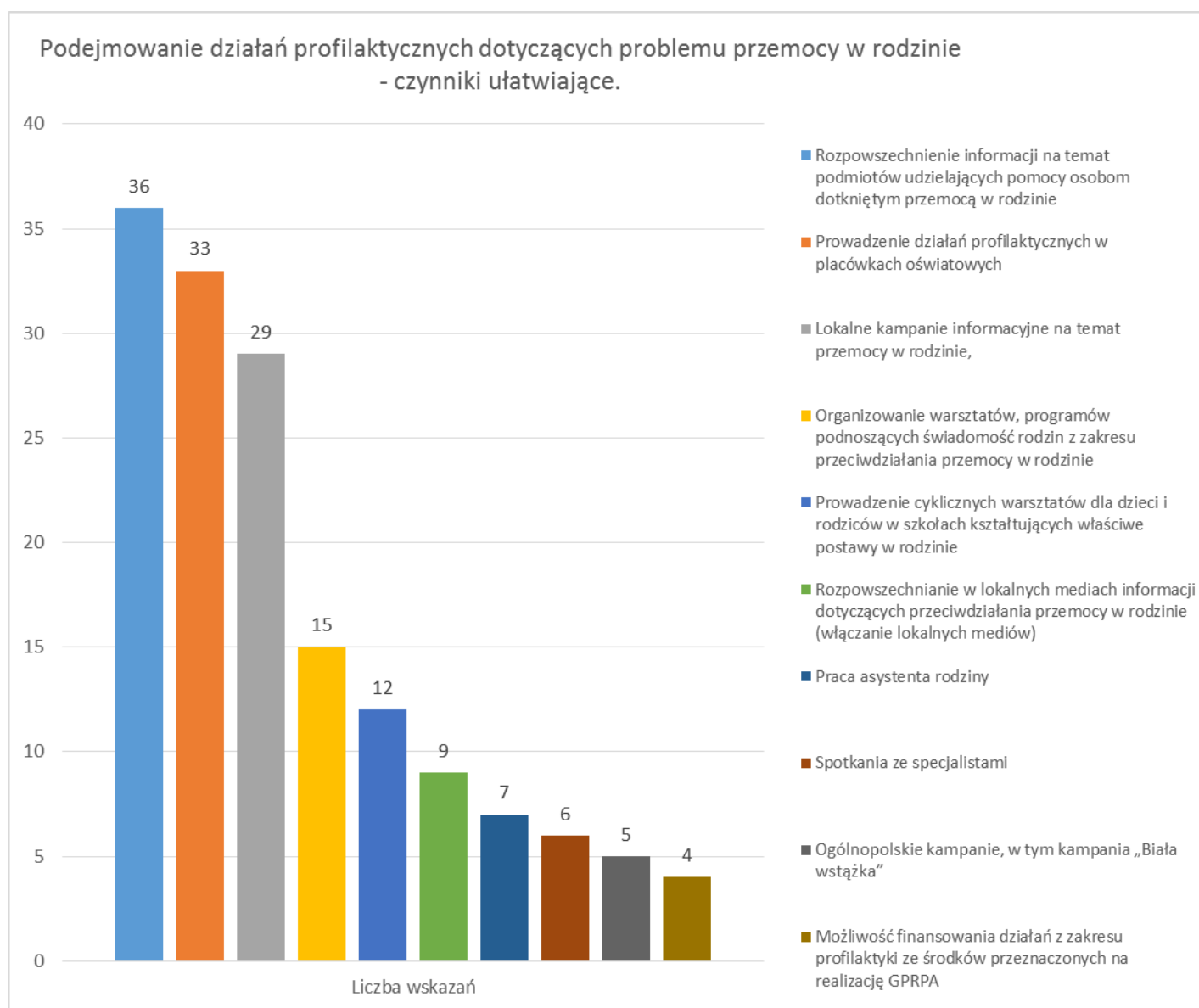
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Możliwość udziału w cyklicznych szkoleniach podnoszących kwalifikacje z zakresu interwencji oraz pracy w grupach roboczych jest bardzo istotna i najczęściej wskazywana przez jako czynnik ułatwiający udzielanie skutecznej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w ww. obszarze.

Wysokie kwalifikacje osób realizujących działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie przekładają się na jakość podejmowanych działań na rzecz osób doświadczających przemocy, a także jakość współpracy pomiędzy specjalistami (szkolenia z zakresu pracy w grupach roboczych).

4. Podejmowanie działań profilaktycznych dotyczących problemu przemocy w rodzinie.

Wykres nr 4

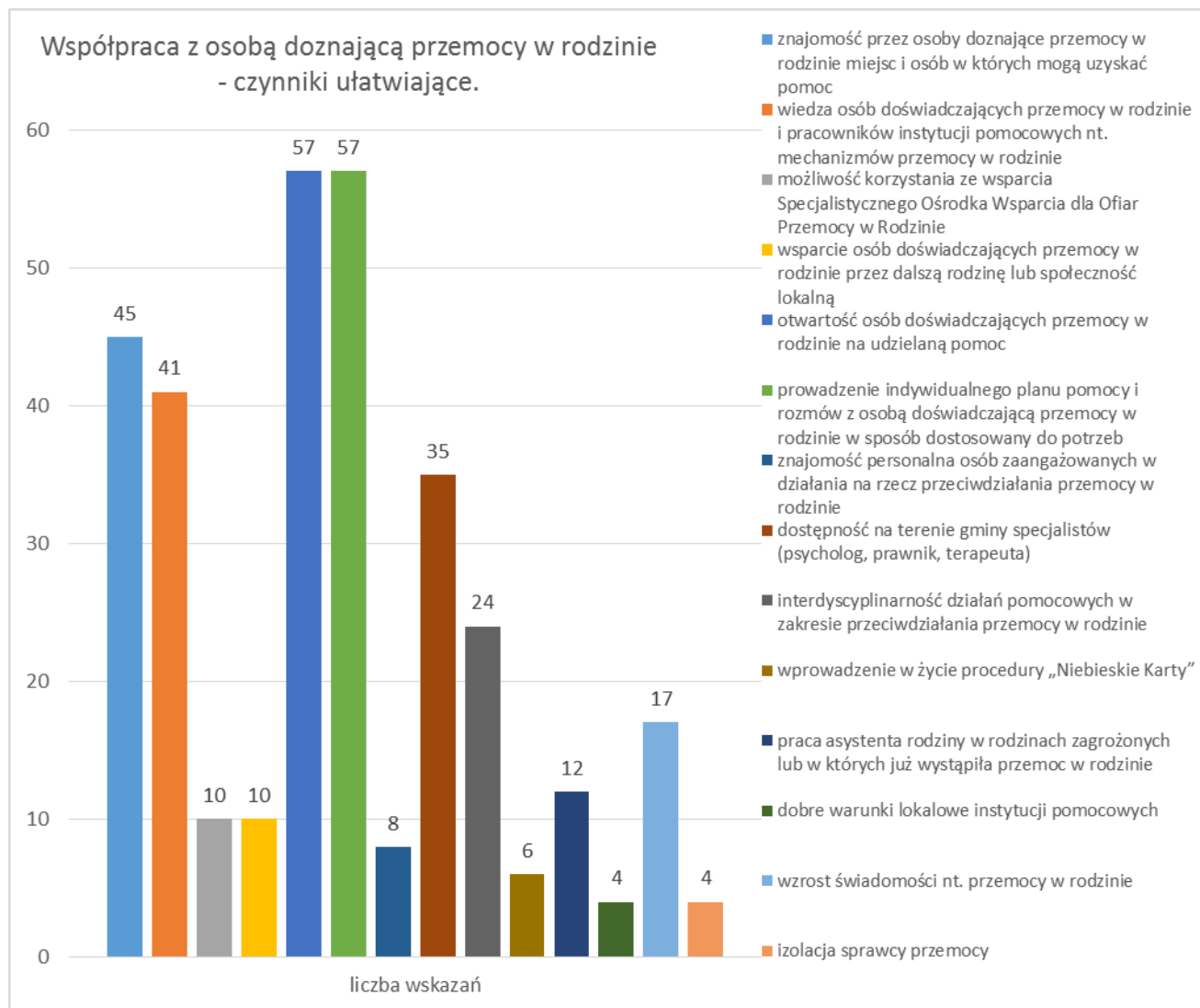

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Rozpowszechnianie informacji na temat dostępności do specjalistycznej pomocy jest najczęściej wskazywanym czynnikiem ułatwiających działania w zakresie pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie. Respondenci wskazywali ponadto na znaczenie działań profilaktycznych prowadzonych w placówkach oświatowych, warsztatów i programów podnoszących świadomość oraz lokalnych kampanii informacyjnych.

5. Współpraca z osobą doznającą przemocy w rodzinie.

Wykres nr 5

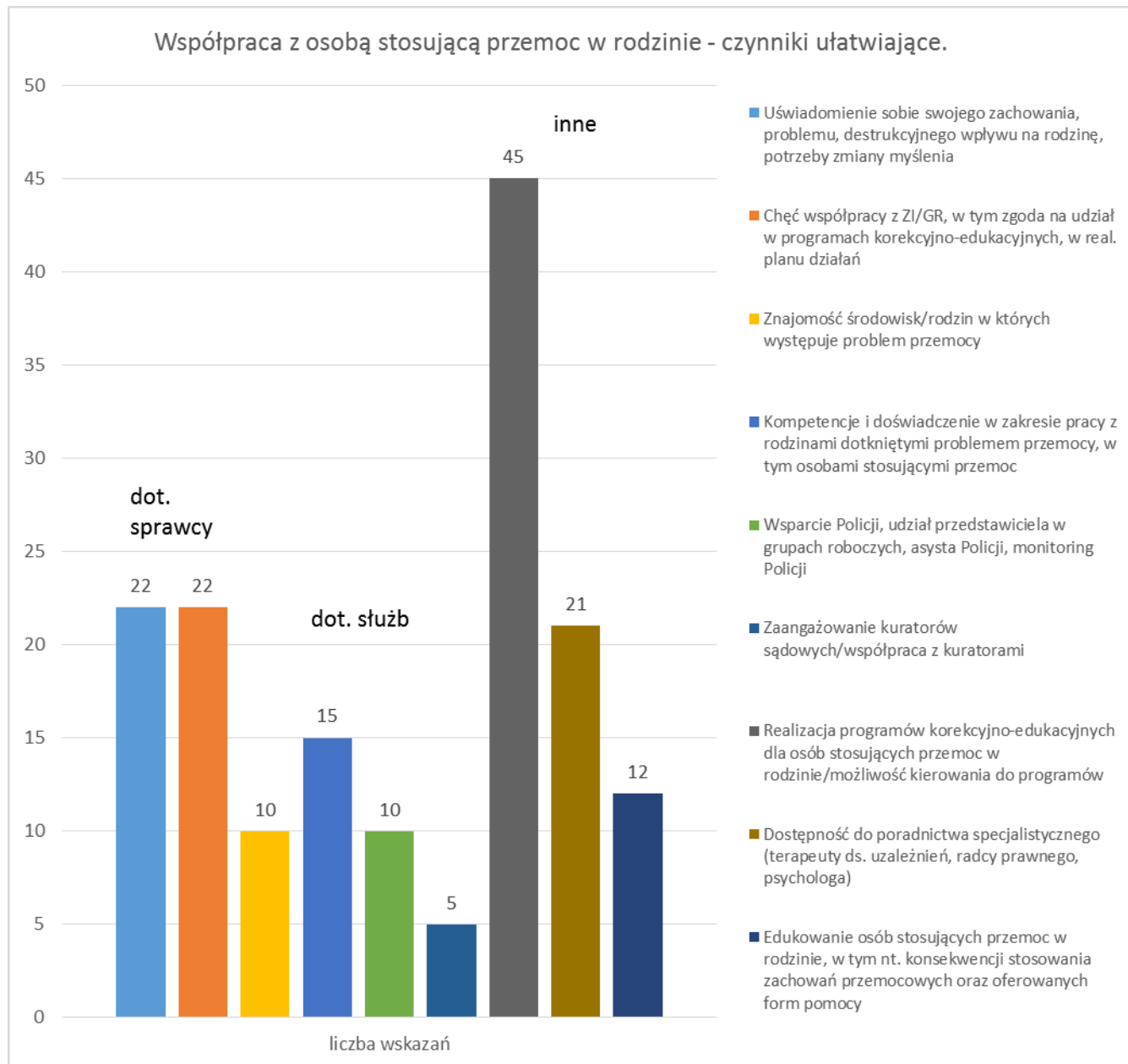
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Otwartość osób doświadczających przemocy w rodzinie na udzielanie pomocy oraz prowadzenie indywidualnego planu pomocy, dostosowanego do potrzeb danej osoby są najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na skuteczność udzielanej pomocy. Ważne okazały się ponadto: znajomość miejsc i osób udzielających pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie oraz powiązana z tym czynnikiem dostępność do wspomnianej pomocy specjalistów (psychologa, prawnika,

terapeuty), a także wiedza osób pomagających nt. problemu przemocy w rodzinie. Po raz kolejny respondenci wskazywali na zasadność prowadzenia działań interdyscyplinarnych w tym obszarze.

6. Współpraca z osobą stosującą przemoc w rodzinie.

Wykres nr 6

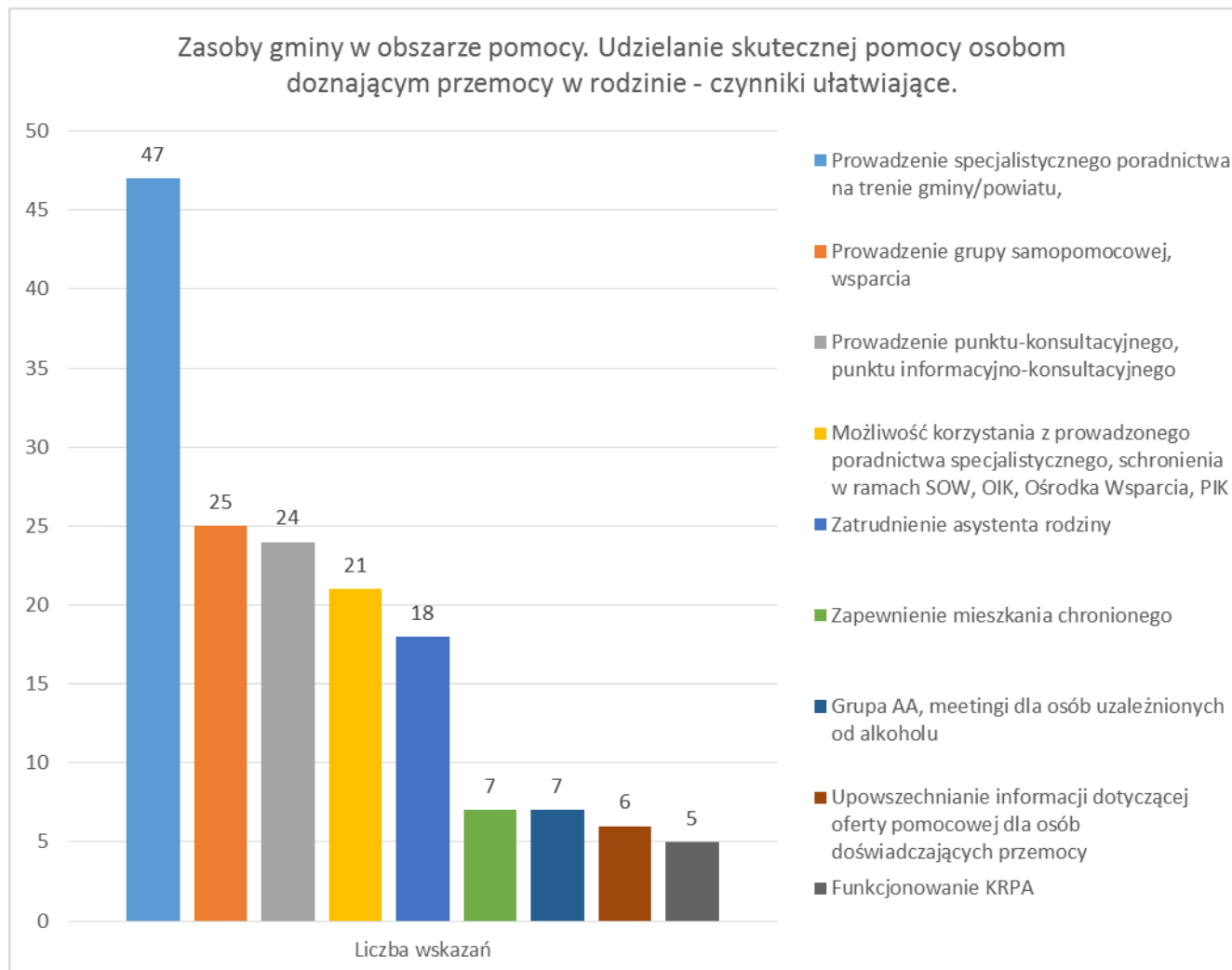
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

W zakresie współpracy z osobą stosującą przemoc w rodzinie, która warunkuje efektywną pomoc całej rodzinie, wskazywano najczęściej na konieczność realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, możliwość kierowania do wspomnianych programów. Istotne są ponadto: dostępność do pomocy specjalistycznej (terapeuta uzależnień, radca prawny, psycholog) oraz chęć współpracy sprawcy z zespołem/grupą roboczą. Równie ważne jest wyrażenie

przez sprawcę zgody na udział w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz uświadomienie przez niego problemu stosowania zachowań przemocowych i ich konsekwencji oraz potrzeby zmiany myślenia, a w konsekwencji działania.

7. Zasoby gminy w obszarze pomocy.

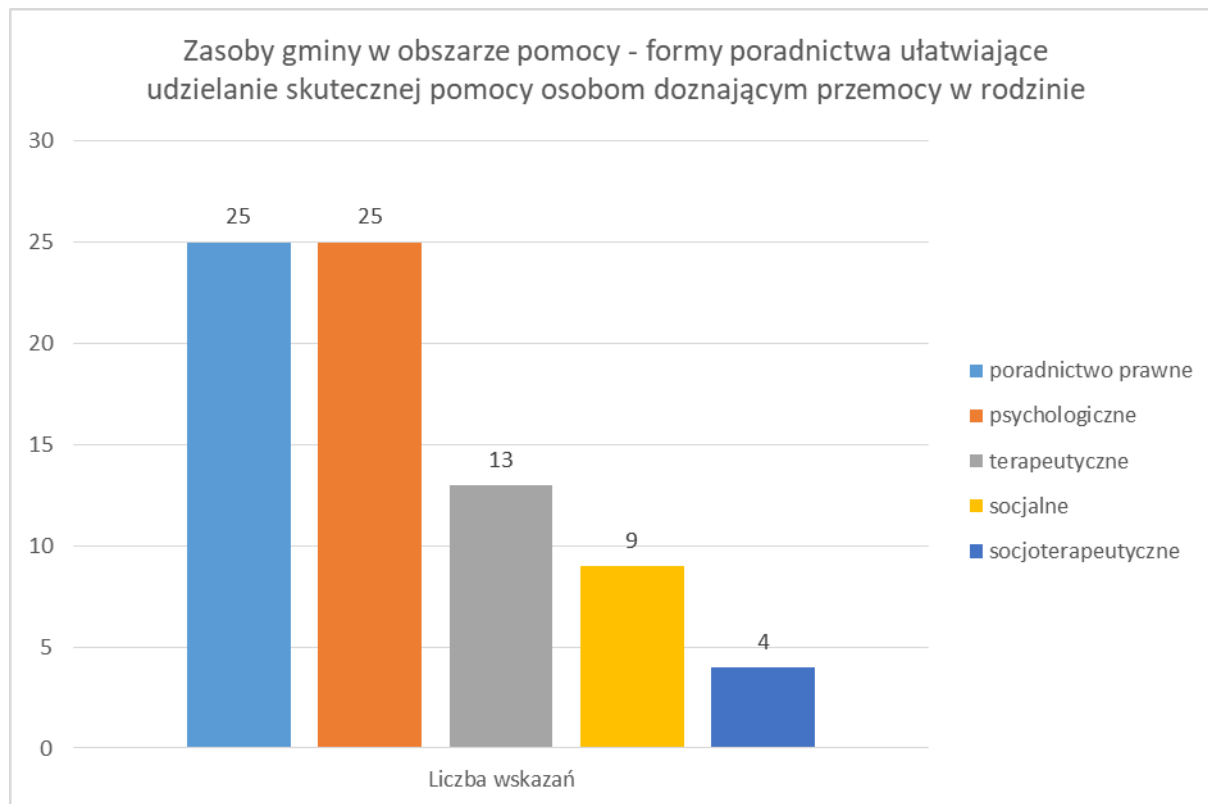
Wykres nr 7

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Aby skutecznie udzielać pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie, niezbędne jest zapewnienie specjalistycznego poradnictwa w szczególności prawnego i psychologicznego na terenie gminy/powiatu. Respondenci wskazywali ponadto na zasadność funkcjonowania grup samopomocowych, wsparcia, prowadzenia punktu informacyjno-konsultacyjnego, ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków wsparcia, punktów interwencji-kryzysowej oraz możliwości schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia. Ważne jest również funkcjonowanie asystentów rodziny.

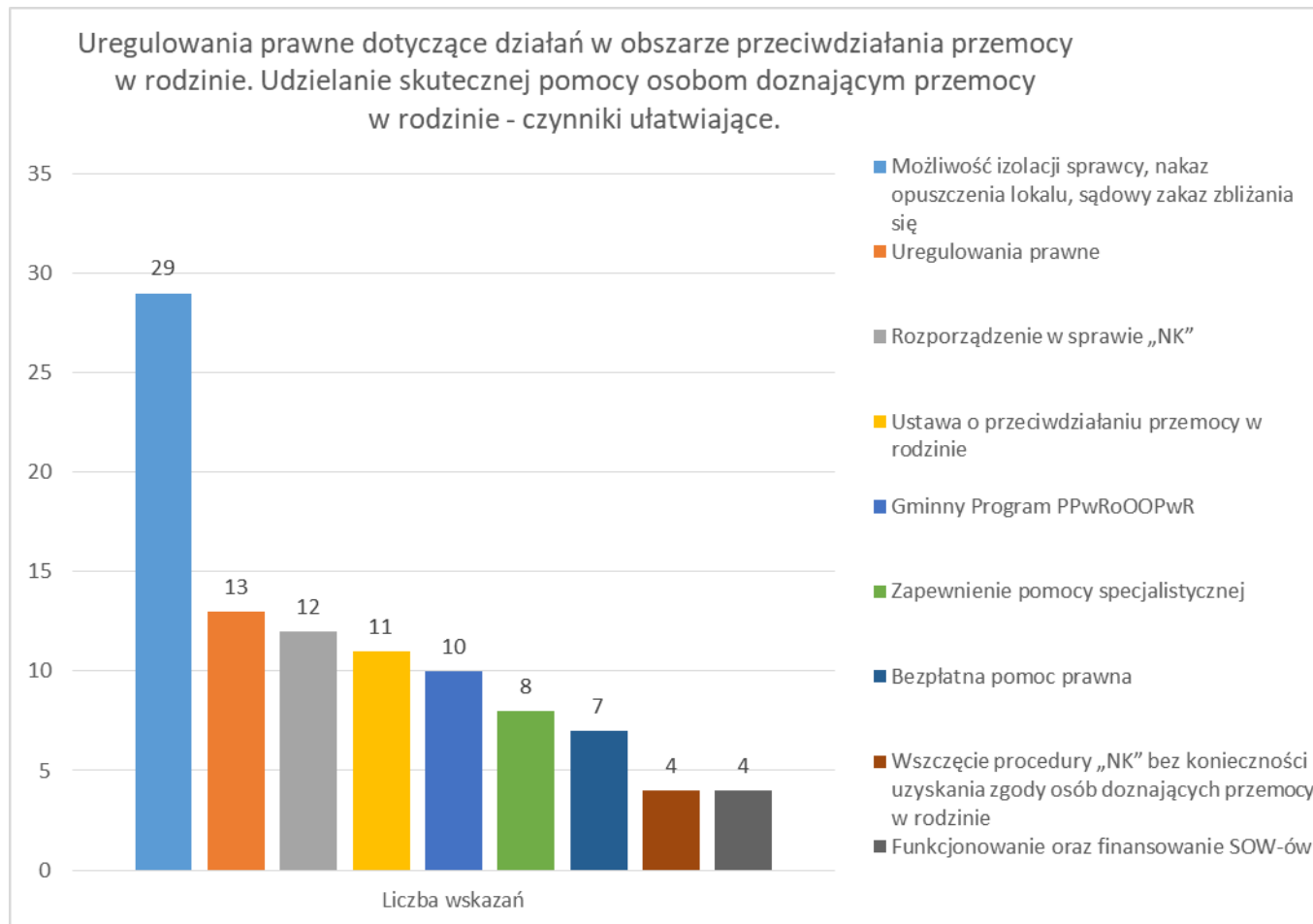
Wykres nr 8

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

8. Uregulowania prawne dotyczące działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wykres nr 9

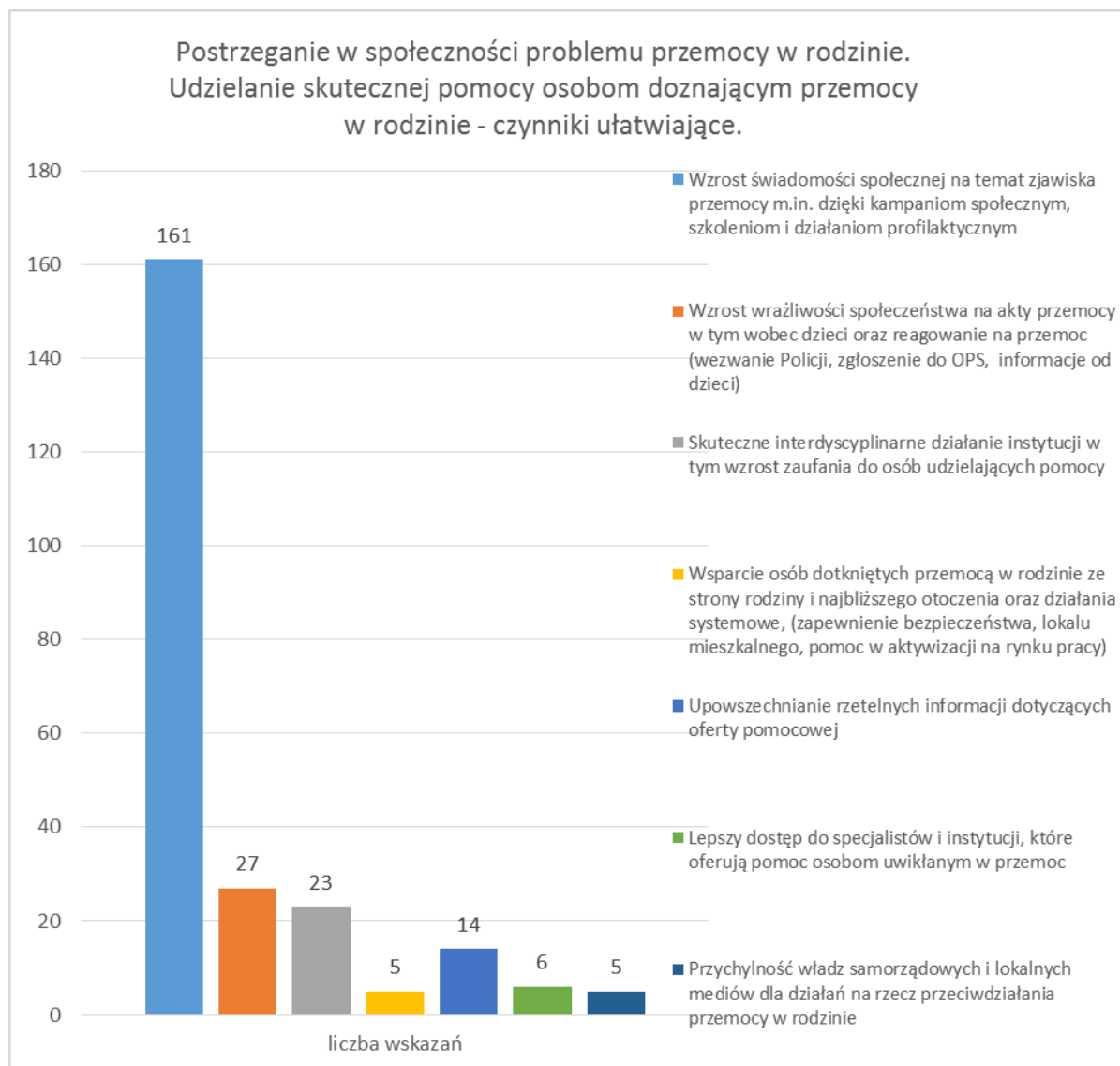

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Możliwość izolacji sprawcy przemocy, nakaz opuszczenia lokalu, sądowy zakaz zbliżania się są w opinii respondentów skutecznymi narzędziami warunkującymi udzielanie pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie.

9. Postrzeganie w społeczności problemu przemocy w rodzinie.

Wykres nr 10

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

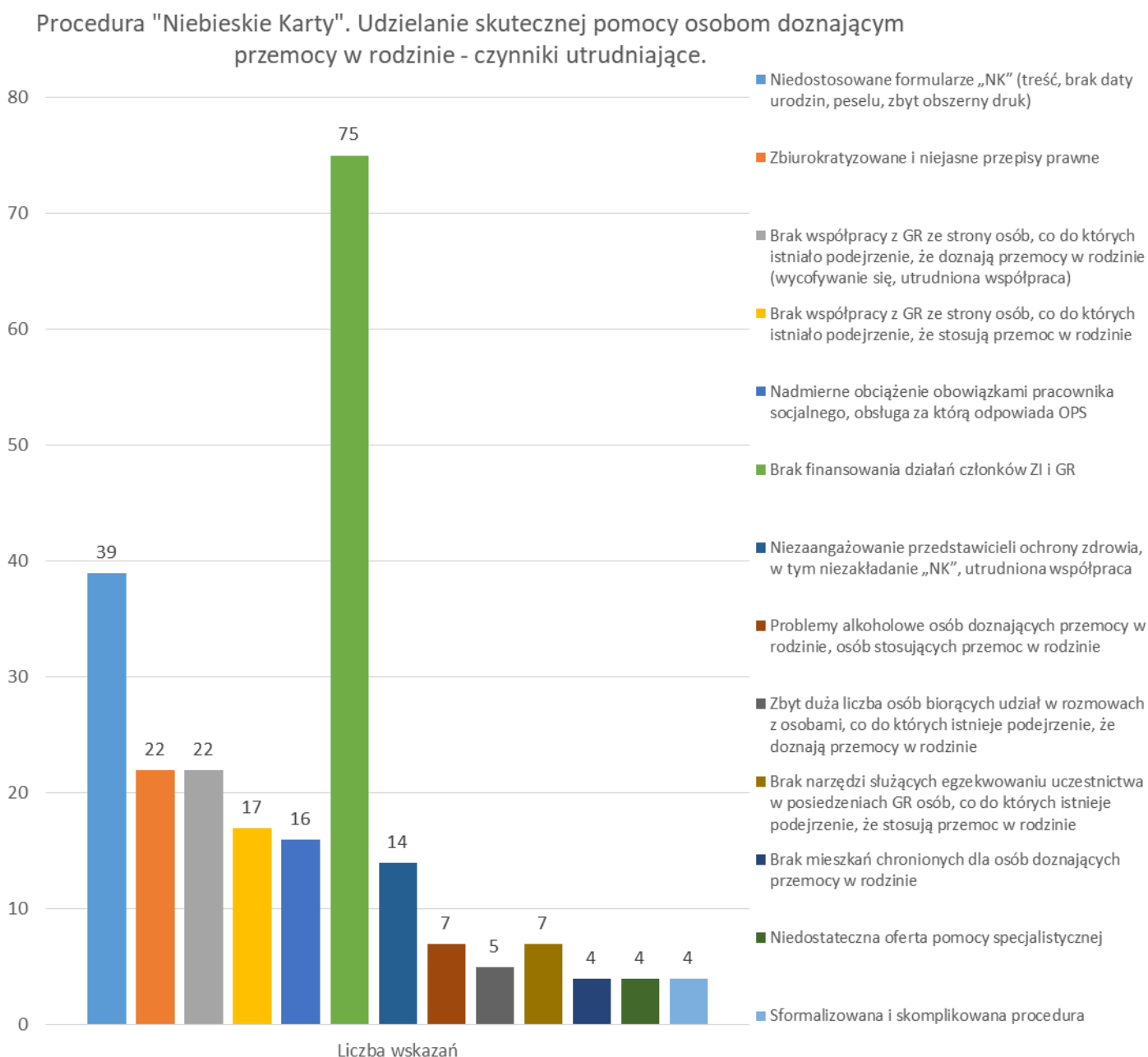
Zdaniem większości badanych nastąpił wzrost świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie, do czego przyczyniły się między innymi kampanie społeczne, szkolenia i działania profilaktyczne, co ułatwia podejmowanie działań pomocowych w tym obszarze. Respondenci wskazali ponadto na zauważalny wzrost wrażliwości społecznej na akty przemocy w rodzinie, w tym wobec dzieci i potrzebę reagowania. Po raz kolejny wskazano działania interdyscyplinarne i jednocześnie wzrost zaufania do osób udzielających profesjonalnie pomocy jako warunkujące skuteczność działań.

2. CZYNNIKI UTRUDNIAJĄCE UDZIELANIE SKUTECZNEJ POMOCY OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W RODZINIE

W drugiej części ankiety zapytano respondentów o czynniki utrudniające udzielanie skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

1. Procedura „Niebieskie Karty” określona Rozporządzeniem Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245).

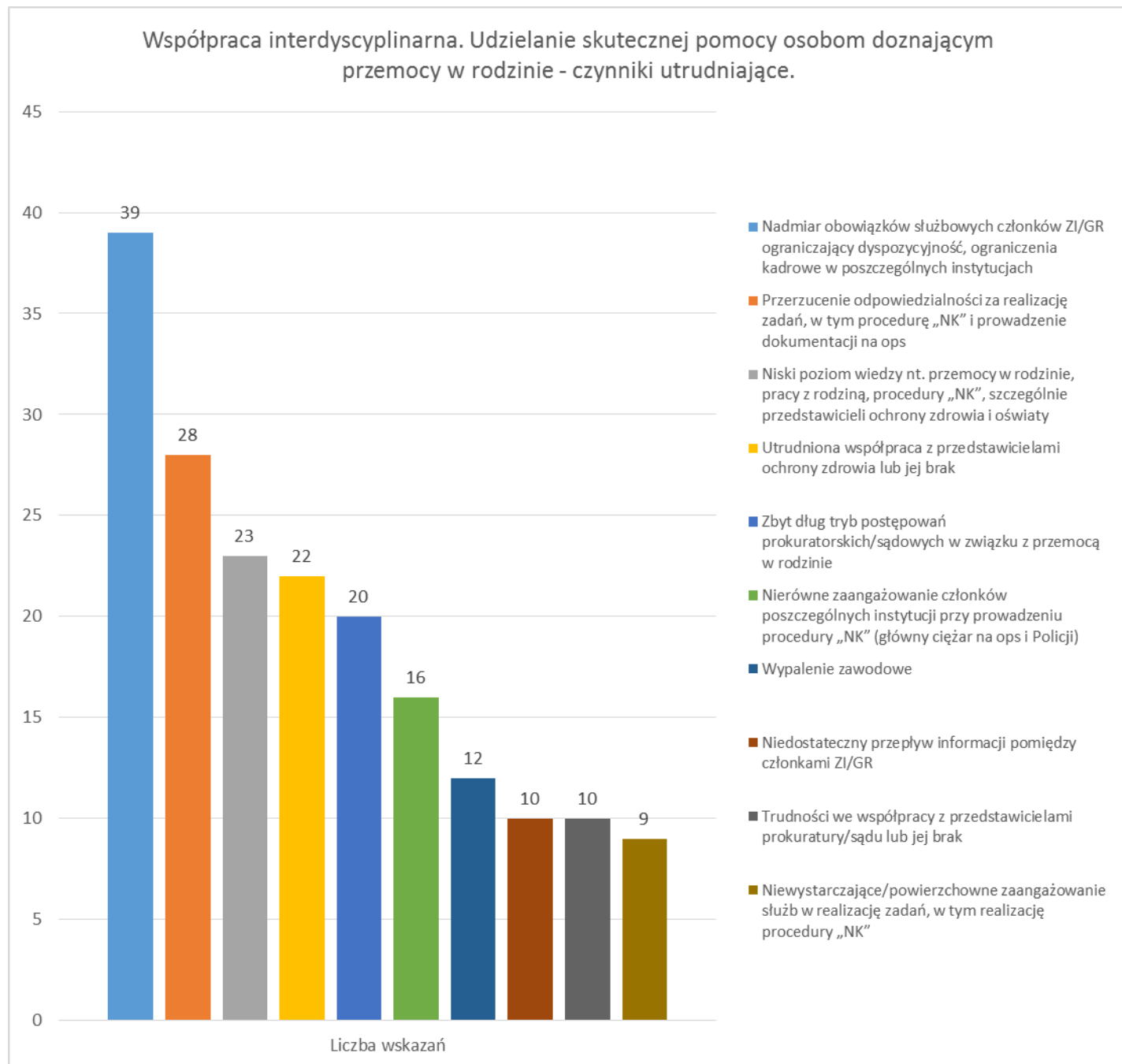
Wykres nr 11

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Brak finansowania działań prowadzonych przez członków grup roboczych/zespołów jest najczęściej wskazywany przez respondentów jako czynnik utrudniający skuteczne działanie w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Niedostosowane formularze procedury „Niebieskie Karty”, tj. między innymi: ich treść, brak miejsca na wskazanie daty urodzenia/numeru pesel oraz zbyt obszerny druk formularzy.

Wykres nr 12

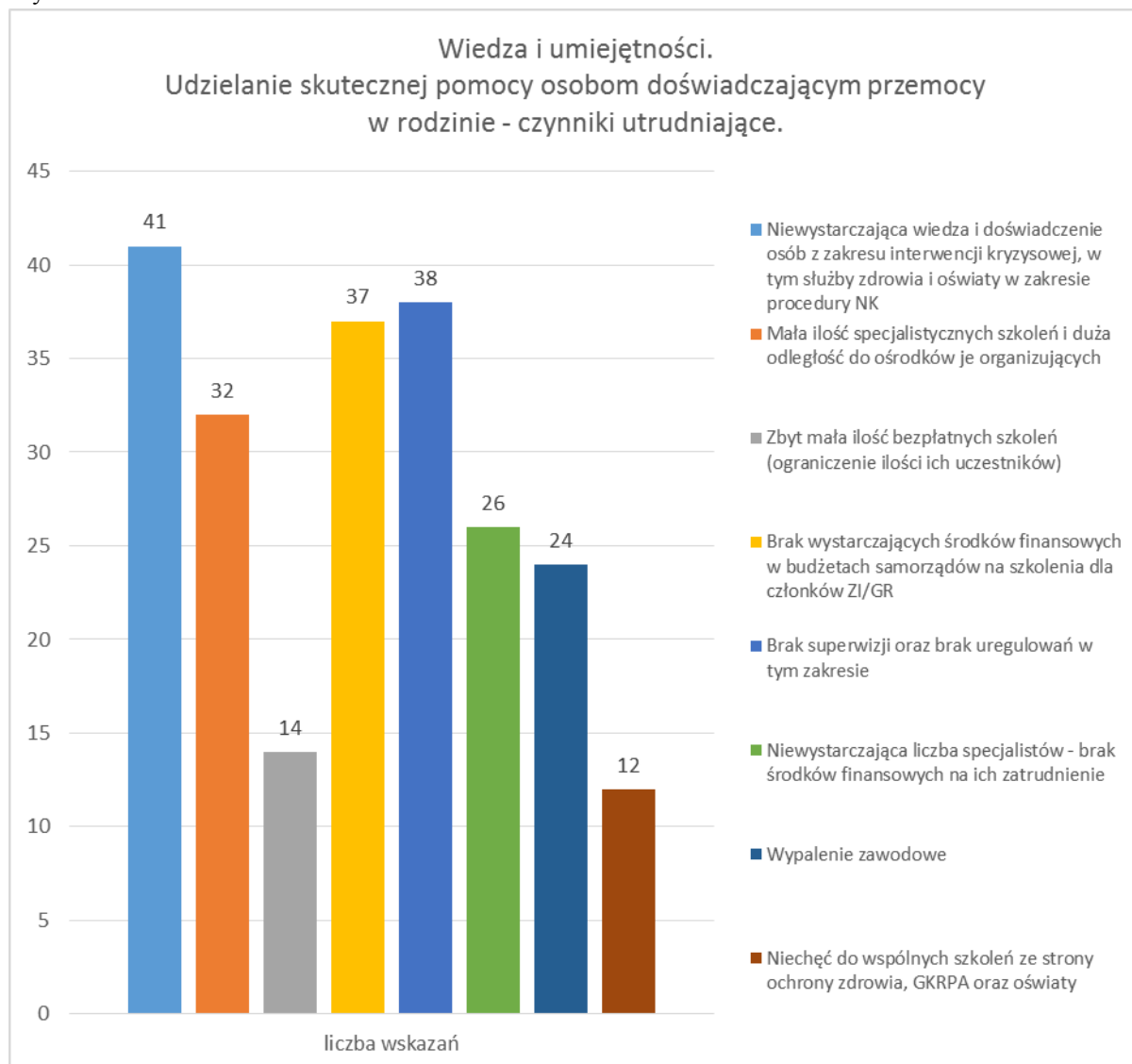
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Czynnikami utrudniającymi udzielanie skutecznej pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie w opinii respondentów są: nadmiar obowiązków służbowych członków grup roboczych/zespołów, ograniczający dyspozycyjność w podejmowaniu działań, ograniczenia kadrowe w poszczególnych

instytucjach powodujące spiętrzenie obowiązków oraz przerzucenie odpowiedzialności za realizację procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej. Istotne jest ponadto wskazanie, na niski poziom wiedzy przedstawicieli ochrony zdrowia oraz oświaty w zakresie realizacji procedury. Respondenci jednocześnie sygnalizowali brak współpracy z przedstawicielami ochrony zdrowia oraz zbyt długi tryb postępowań prokuratorskich i sądowych w związku z przemocą w rodzinie.

3. Wiedza i umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym szkolenia i superwizje.

Wykres nr 13

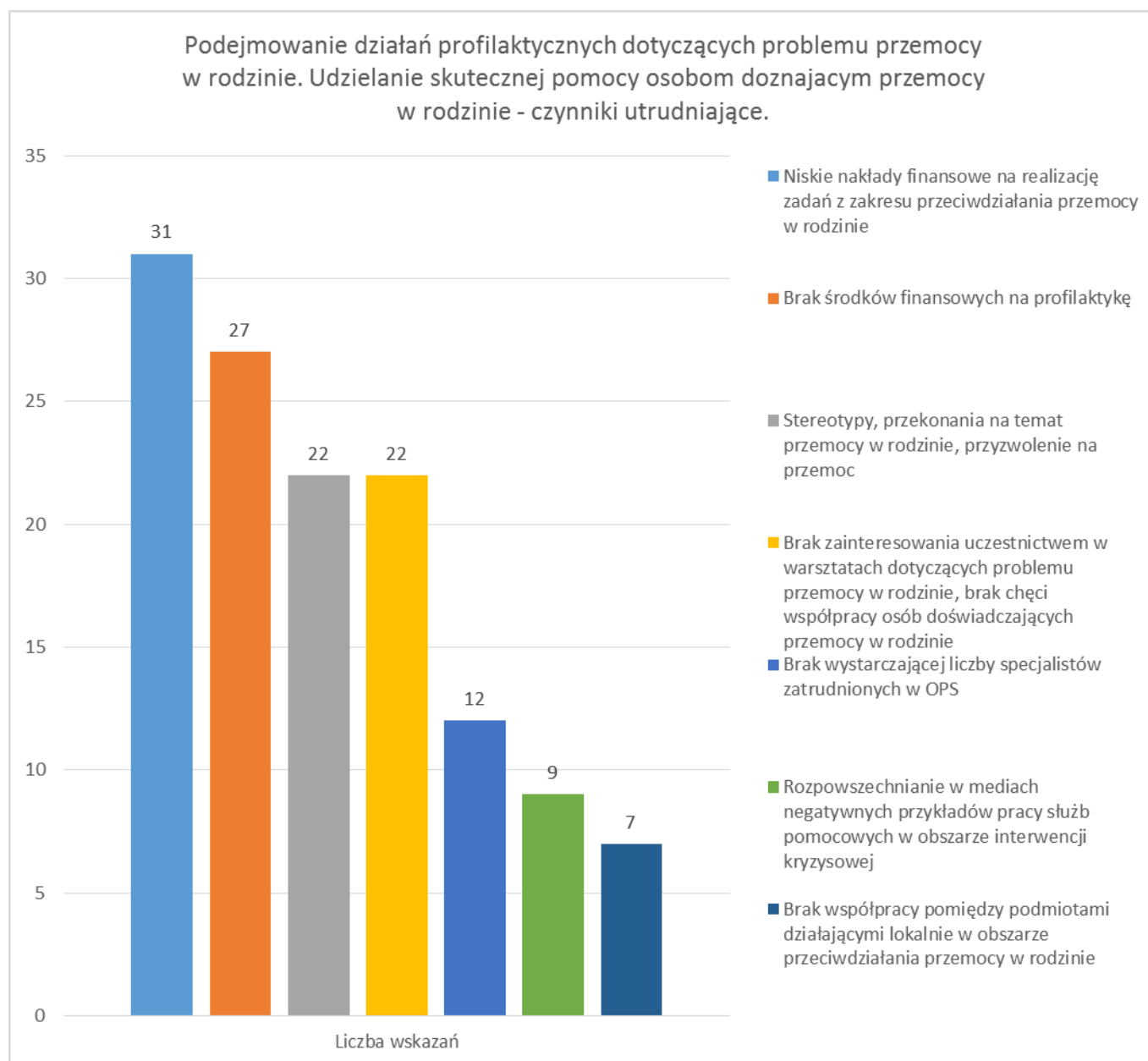
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Respondenci wskazują na niewystarczający poziom wiedzy i umiejętności, zwłaszcza przedstawicieli ochrony zdrowia oraz oświaty, jako czynnik najbardziej utrudniający im działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Czynniki utrudniającymi pracę w ww. zakresie są ponadto: brak wystarczających środków finansowych w budżetach samorządów

na szkolenia dla członków grup roboczych/zespołów, brak superwizji oraz sposobu unormowania prawnego ich realizacji. Dużym utrudnieniem jest ponadto mała liczba specjalistycznych szkoleń w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz duża odległość od ośrodków je realizujących. Respondenci zwrócili ponadto uwagę na małą liczbę specjalistów i brak środków na ich zatrudnienie.

4. Podejmowanie działań profilaktycznych dotyczących problemu przemocy w rodzinie.

Wykres nr 14

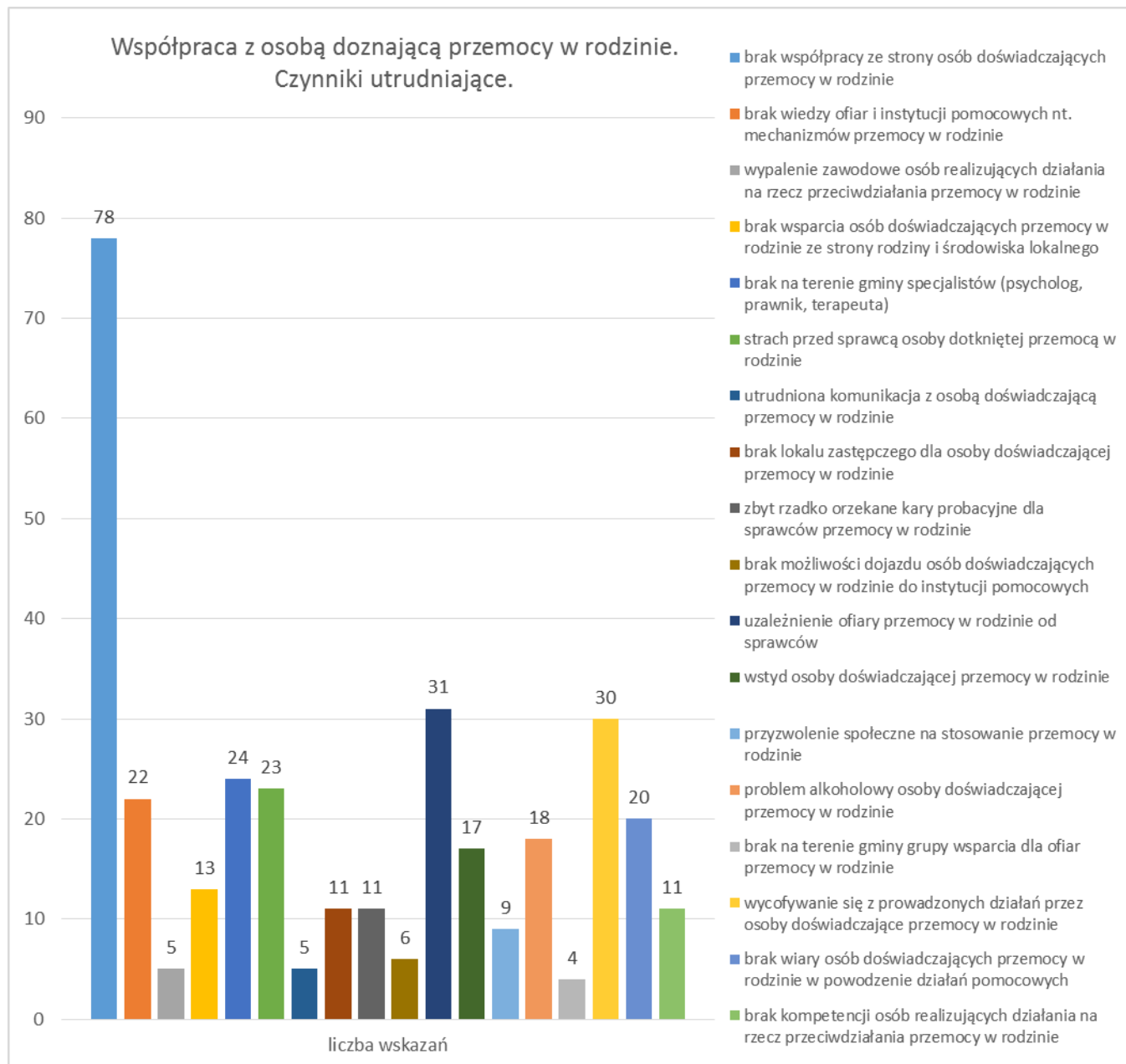
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Niewątpliwie działania w zakresie profilaktyki występowania przemocy w rodzinie są utrudnione przez niskie nakłady finansowe na realizację działań profilaktycznych lub całkowity brak środków na ten cel. Z drugiej strony podejmowanie ww. działań utrudniają: funkcjonujące w społeczności

lokalnej stereotypy i przekonania dotyczące przemocy, przyzwolenie na przemoc oraz brak chęci uczestnictwa w warsztatach poruszających tematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie i brak chęci współpracy osób doznających przemocy.

5. Współpraca z osobą doznającą przemocy w rodzinie.

Wykres nr 15

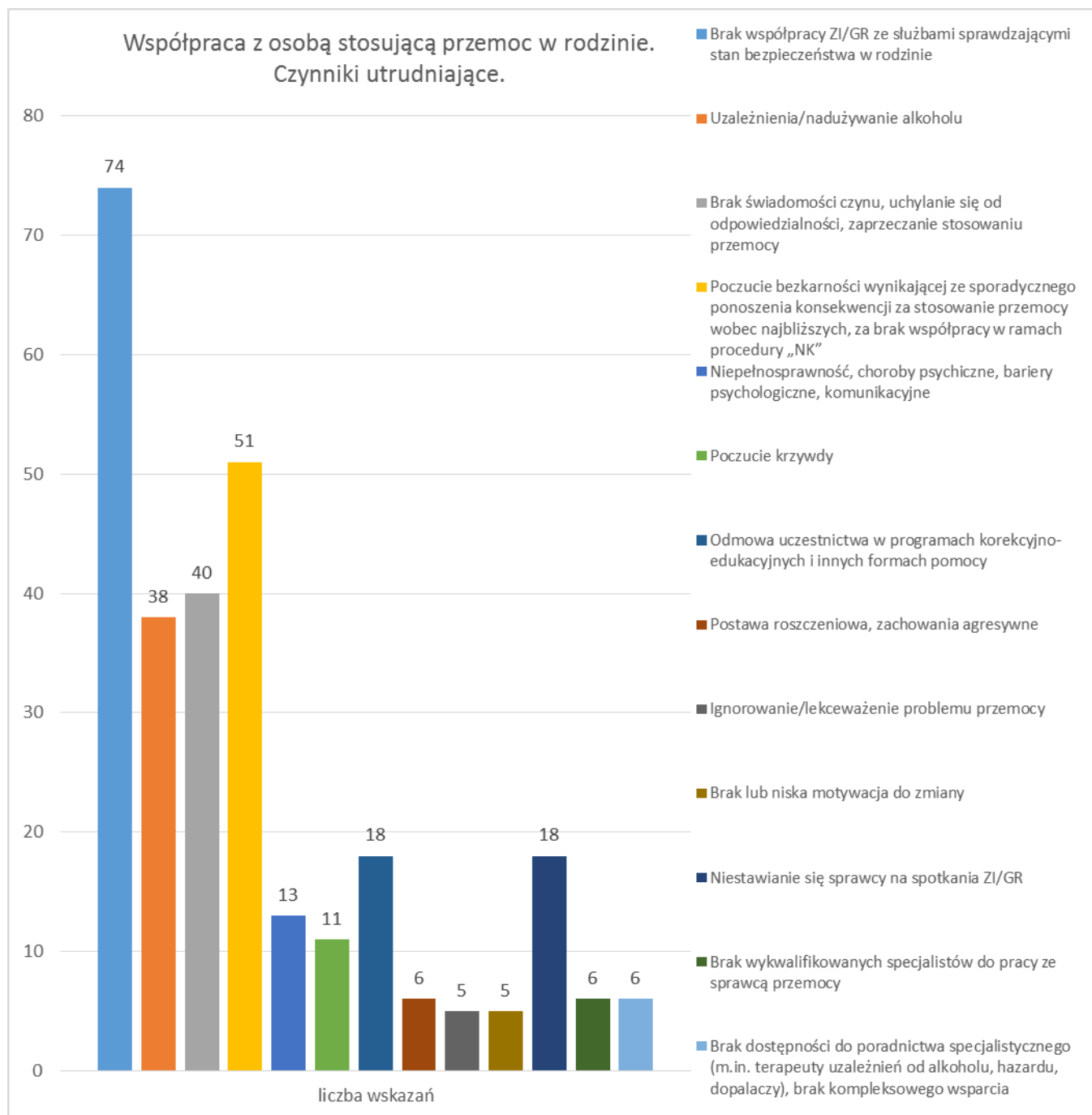

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Zdecydowanie największym problemem utrudniającym udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie, jest brak współpracy ze strony osób doświadczających przemocy w rodzinie. Kolejno jako najistotniejsze zostały wskazane: wycofywanie się z prowadzonych działań przez osoby doświadczające przemocy oraz sytuacja zależności od sprawcy.

6. Współpraca z osobą stosującą przemoc w rodzinie.

Wykres nr 16

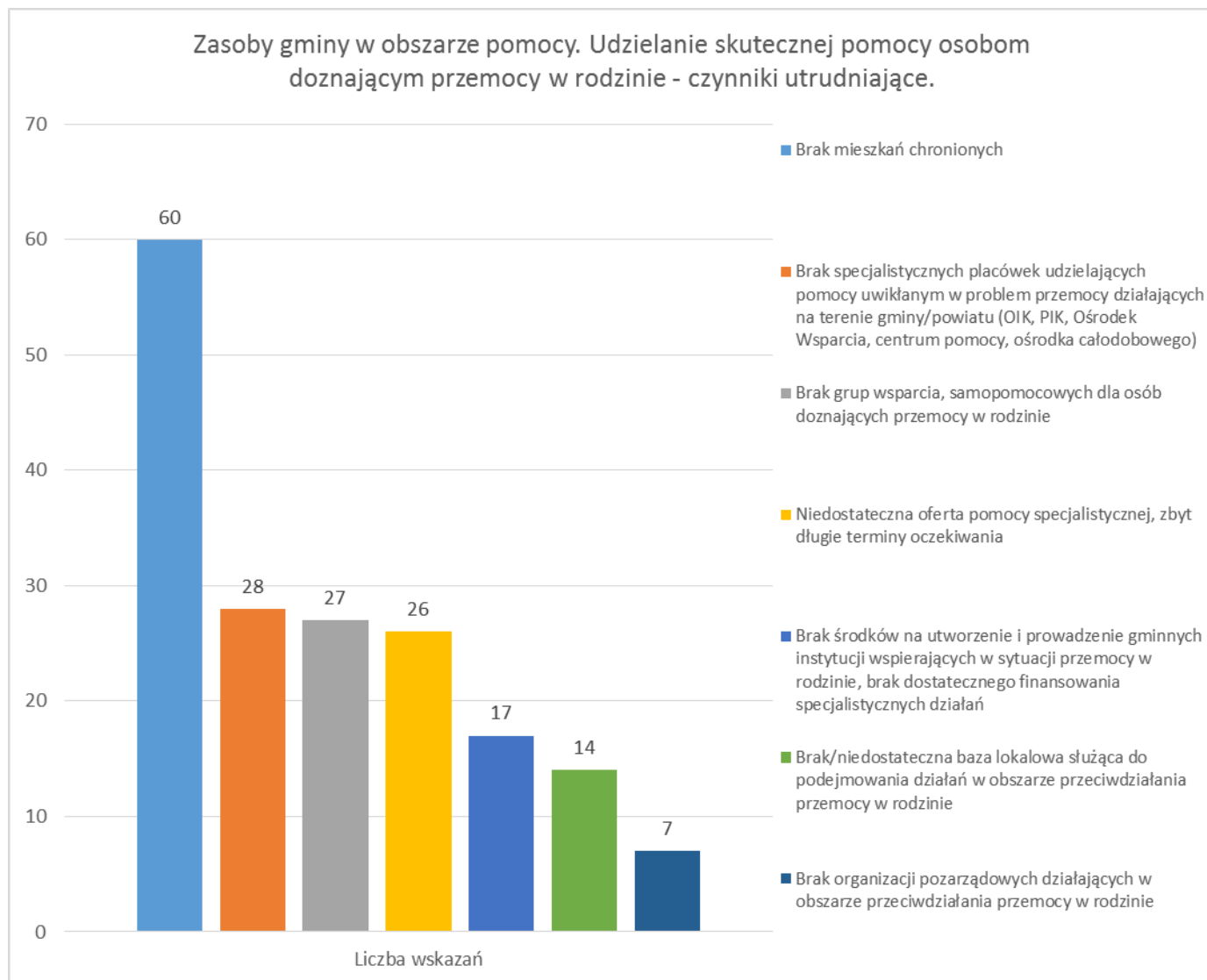
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

W przypadku osób stosujących przemoc w rodzinie najczęściej wskazywanym czynnikiem utrudniającym udzielanie pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie, jest brak współpracy członków grup roboczych/zespołu ze służbami sprawdzającymi stan bezpieczeństwa. Utrudnienie dotyczy zatem obszaru współpracy międzyinstytucjonalnej. Respondenci wskazywali ponadto na: poczucie bezkarności sprawców wynikające ze sporadycznego ponoszenia odpowiedzialności za stosowanie

przemocy oraz brak współpracy z członkami grupy roboczej/zespołu. Kolejnym istotnym czynnikiem dotyczącym sposobu funkcjonowania sprawcy jest brak świadomości czynu, uchylenie się od odpowiedzialności, zaprzeczanie stosowaniu przemocy w rodzinie, a także uzależnienie od alkoholu.

7. Zasoby gminy w obszarze pomocy.

Wykres nr 17

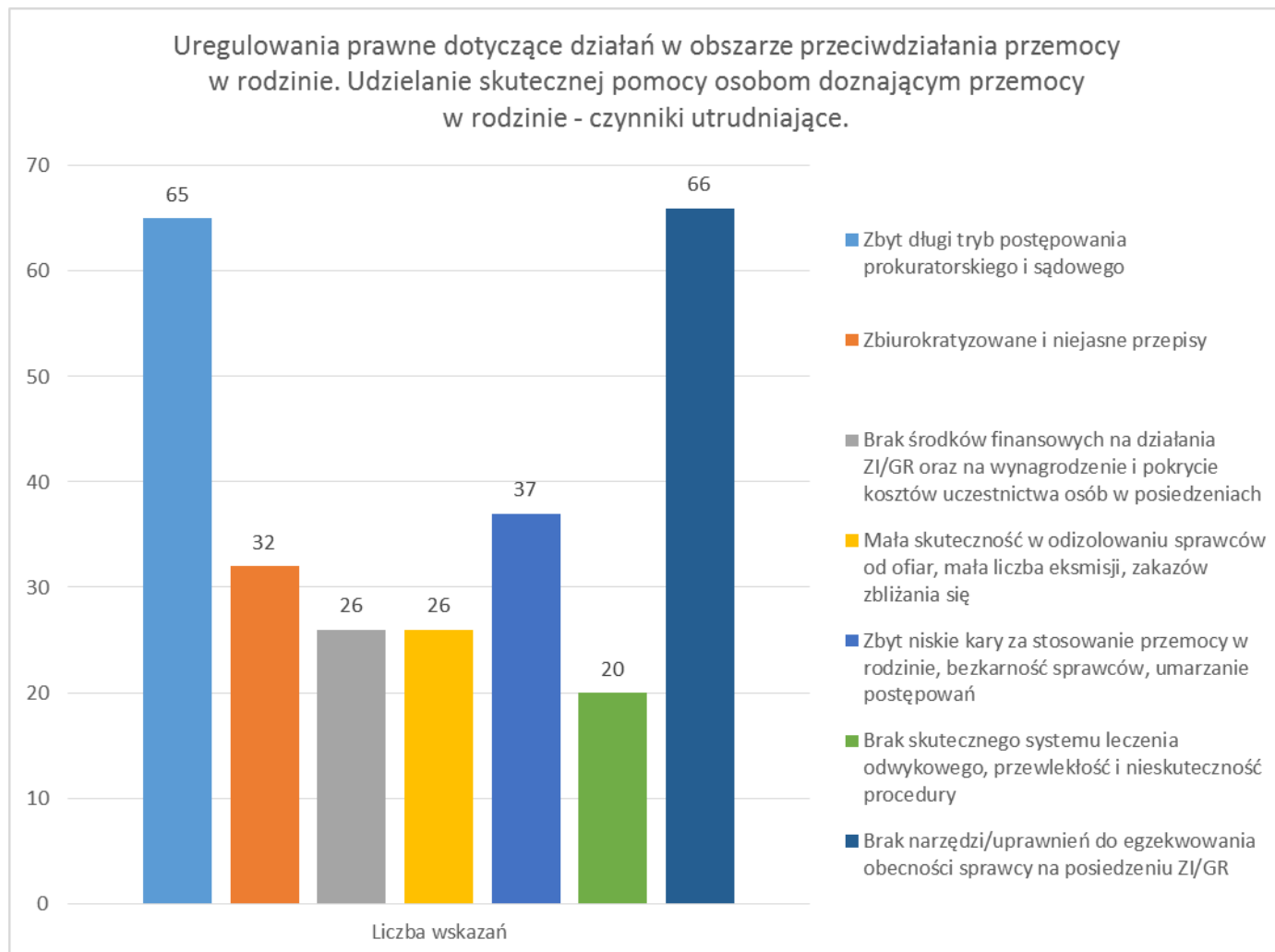
Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Najistotniejszym, zdaniem respondentów, czynnikiem utrudniającym skuteczną pomoc osobom doznającym przemocy w rodzinie w aspekcie zasobów gminy jest brak mieszkań chronionych, które umożliwiłyby czasowe odseparowanie osoby/osób doznających przemocy w rodzinie od osób stosujących przemoc. Następnie kolejno wskazywano na: trudności dotyczące braku specjalistycznych placówek udzielających pomocy typu ośrodek interwencji kryzysowej, punkt interwencji kryzysowej, ośrodek wsparcia, centrum pomocy, ośrodek całodobowy, a także brak

grup samopomocowych, wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie i niedostateczną ofertę pomocy specjalistycznej lub długie terminy aby z niej skorzystać.

8. Uregulowania prawne dotyczące działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wykres nr 18

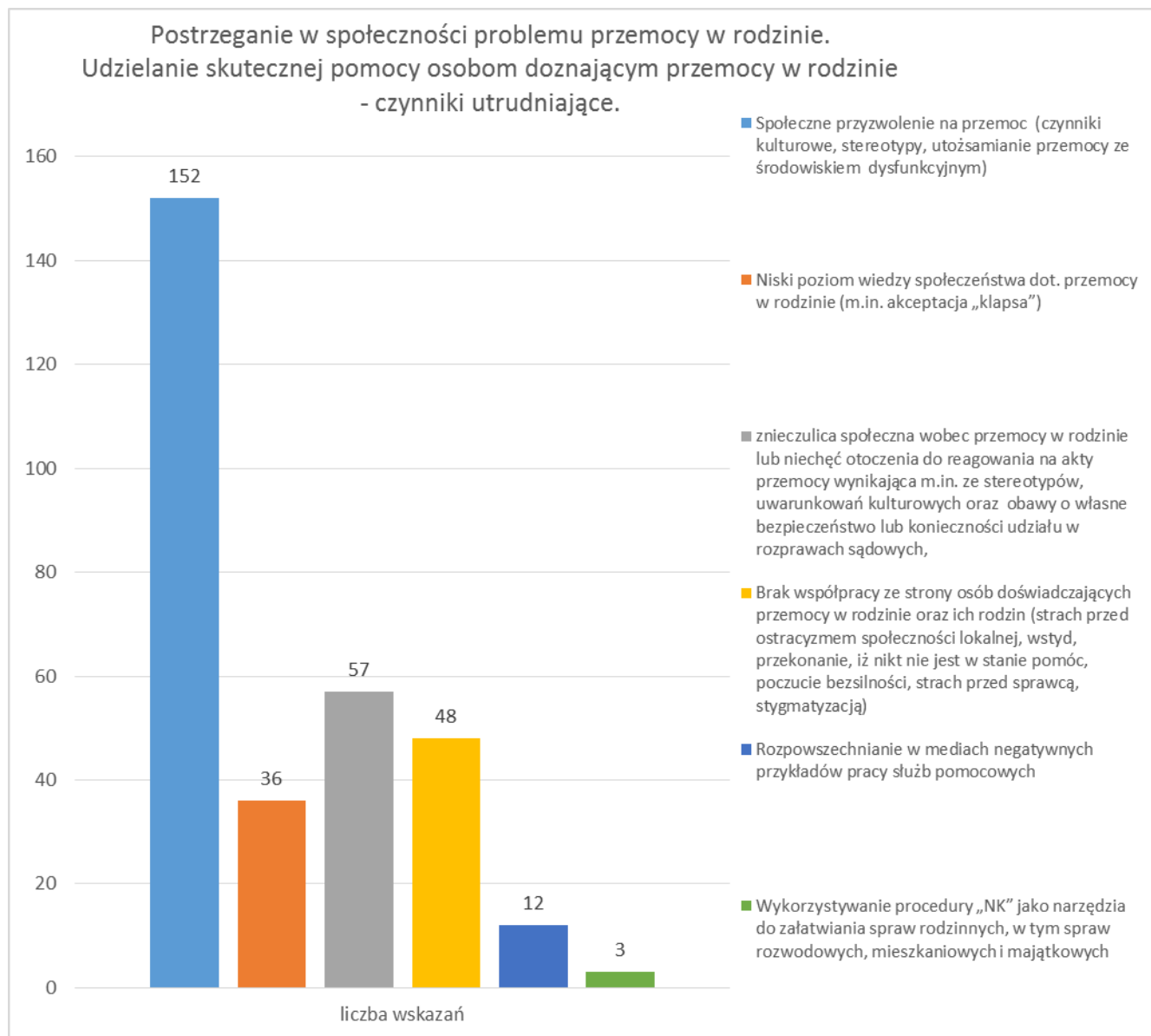

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

W zakresie dotyczącym uregulowań prawnych najbardziej znaczącymi czynnikami utrudniającymi udzielanie skutecznej pomocy są: zbyt długi tryb postępowania prokuratorskiego i sądowego, a także brak narzędzi/uprawnień do egzekwowania obecności sprawcy na posiedzeniach grup roboczych/zespołu. Respondenci wskazywali ponadto na zbyt niskie kary za stosowanie przemocy w rodzinie, umarzanie postępowań, powodujące poczucie bezkarności u sprawców.

9. Postrzeganie w społeczności problemu przemocy w rodzinie.

Wykres nr 19

Opis wykresu: dane przedstawione na wykresie oznaczają liczbę wskazań respondentów biorących udział w ankiecie, tj. przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, miejskich ośrodków pomocy rodzinie.

Podstawowym czynnikiem utrudniającym udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie w aspekcie postrzegania problemu przemocy w rodzinie w społeczności lokalnej, jest społeczne przyzwolenie na przemoc spowodowane, jak twierdzą respondenci, czynnikami kulturowymi, stereotypami, utożsamianiem przemocy ze środowiskiem dysfunkcyjnym. Kolejno wskazywanymi czynnikami były: „znieczulica” społeczna wobec przemocy lub niechęć do reagowania na akty przemocy, wynikająca między innymi ze stereotypów, uwarunkowań kulturowych, obawy o własne bezpieczeństwo (strach przed ostracyzmem, sprawcą) lub konieczności udziału w rozprawach sądowych, braku współpracy ze strony osób doświadczających przemocy oraz ich rodzin, wstydu, poczucia bezsilności i przekonania, że nikt nie jest w stanie pomóc.

10. Jakiego rodzaju zmiany mogłyby się przyczynić do zwiększenia skuteczności udzielanej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie ?

Respondenci w pytaniu otwartym udzielili następujących odpowiedzi:

- finansowanie działań grup roboczych/zespołów z budżetu państwa,
- zawiązanie koalicji międzygminnych w celu uruchomienia działalności specjalistycznych placówek pomocy osobom uwikłanym w problem przemocy w rodzinie (ośrodki wsparcia, ośrodki interwencji kryzysowej, telefony zaufania),
- zagwarantowanie środków finansowych z budżetu państwa na realizację działań podejmowanych w ramach gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- stosowanie surowych kar wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- większy dostęp do specjalistów (psycholog, terapeuta, mediator),
- środki finansowe na stworzenie punktu konsultacyjnego, działającego na zasadzie komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, funkcjonującego w godzinach popołudniowych, w miejscu innym niż ośrodki pomocy społecznej, ponieważ osoby doświadczające przemocy nie zawsze chcą się zgłaszać do ośrodków,
- środki finansowe na zatrudnienie koordynatora ds. przeciwdziałania przemocy, aby to zadanie nie było tylko zadaniem dodatkowym pracowników ośrodków pomocy społecznej, a głównym zadaniem mającym na celu koordynację w całej gminie,
- stworzenie jednego ogólnopolskiego portalu internetowego wspierającego pracę grup roboczych/zespołów (jednolitego pod kątem prawnym i poradnictwa).

3. WNIOSKI

Czynniki sprzyjające udzielaniu skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie

1. Według respondentów najistotniejszymi czynnikami ułatwiającym udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie, są: formuła pracy interdyscyplinarnej, w tym udział w działaniach na rzecz rodziny specjalistów niezbędnych do realizacji planu pomocy, a także bezpośredni z nimi kontakt oraz znajomość ułatwiająca udzielanie kompleksowej pomocy rodzinie. Pomocne są ponadto gotowe formularze „Niebieska Karta” oraz ustalona procedura działań.
2. Współpraca interdyscyplinarna ułatwia badanym udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie między innymi poprzez: dobre kontakty interpersonalne, dobrą współpracę z przedstawicielami innych instytucji oraz osobistą znajomość osób realizujących działania w sytuacji przemocy w rodzinie, możliwość regularnego i szybkiego przepływu informacji pomiędzy przedstawicielami instytucji realizującymi zadania.
3. Skompletowana w procedurze „Niebieskie Karty” dokumentacja, w opinii osób udzielających odpowiedzi, stanowi ważny dowód w sprawie.
4. Ważna jest możliwość udziału członków grup roboczych/zespołów w cyklicznych szkoleniach podnoszących kwalifikacje z zakresu interwencji oraz pracy w grupach roboczych.
5. Respondenci zwrócili uwagę, że istotne jest rozpowszechnianie aktualizowanych informacji na temat dostępności do specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, w tym znajomość miejsc i osób udzielających pomocy.
6. Podkreślono znaczenie działań profilaktycznych prowadzonych w placówkach oświatowych, warsztatów i programów podnoszących świadomość oraz lokalnych kampanii informacyjnych.
7. Otwartość osób doświadczających przemocy w rodzinie na udzielanie pomocy oraz prowadzenie indywidualnego planu pomocy, dostosowanego do potrzeb danej osoby są najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na skuteczność udzielanej pomocy.
8. Wielokrotnie respondenci wskazywali na konieczność dostępności do pomocy specjalistów (psychologa, prawnika oraz terapeuty) oraz zasadność funkcjonowania grup samopomocowych, wsparcia, prowadzenia punktu informacyjno-konsultacyjnego, ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków wsparcia, punktów interwencji-kryzysowej oraz możliwości schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia. Ważne jest również funkcjonowanie asystentów rodziny.
9. Możliwość izolacji sprawcy przemocy, nakaz opuszczenia lokalu, sądowy zakaz zbliżania się są w opinii respondentów skutecznymi narzędziami warunkującymi udzielanie pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie.
10. Zdaniem badanych w ich społecznościach lokalnych nastąpił wzrost świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie, do czego przyczyniły się między innymi kampanie

społeczne, szkolenia i działania profilaktyczne, co ułatwia podejmowanie działań pomocowych w tym obszarze.

11. Respondenci wskazali na zauważalny wzrost wrażliwości społecznej na akty przemocy w rodzinie, w tym wobec dzieci i potrzebę reagowania.

Czynniki utrudniające udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie

1. Zdecydowanie największym problemem utrudniającym udzielanie skutecznej pomocy jest brak współpracy ze strony osób doznających przemocy w rodzinie, w tym wycofywanie się z prowadzonych działań oraz sytuacja zależności ofiary od sprawcy.
2. Brak finansowania działań prowadzonych przez członków grup roboczych/zespołów jest najczęściej wskazywany przez respondentów, jako czynnik utrudniający skuteczne działanie w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Utrudnienie w prowadzonych działaniach stanowią niedostosowane formularze procedury „Niebieskie Karty”, tj. między innymi: ich treść, brak miejsca na wskazanie daty urodzenia/numeru pesel oraz zbyt obszerny druk formularzy.
4. Czynniki utrudniającymi udzielanie skutecznej pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie są: nadmiar obowiązków służbowych członków grup roboczych/zespołów, ograniczający dyspozycyjność w podejmowaniu działań, ograniczenia kadrowe w poszczególnych instytucjach, powodujące spiętrzenie obowiązków oraz przerzucenie odpowiedzialności za realizację procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej.
5. Respondenci wskazywali na niski poziom wiedzy przedstawicieli ochrony zdrowia oraz oświaty w zakresie realizacji procedury oraz brak współpracy z przedstawicielami ochrony zdrowia.
6. Utrudnieniem w podejmowanych działaniach jest zbyt długi tryb postępowań prokuratorskich i sądowych w związku z przemocą w rodzinie, a także brak narzędzi/uprawnień do egzekwowania obecności sprawcy na posiedzeniach grup roboczych/zespołu. Wskazywano ponadto na zbyt niskie kary za stosowanie przemocy w rodzinie oraz umarzanie postępowań powodujące poczucie bezkarności u sprawców.
7. Czynniki utrudniającymi pracę są: brak wystarczających środków finansowych w budżetach samorządów na szkolenia dla członków grup roboczych/zespołów, brak superwizji oraz sposobu unormowania prawnego ich realizacji.
8. Dużym utrudnieniem jest mała liczba specjalistycznych szkoleń w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz duża odległość od ośrodków je realizujących.
9. Respondenci zwrócili ponadto uwagę na małą liczbę specjalistów i brak środków na ich zatrudnienie. Wskazywano na trudności dotyczące braku specjalistycznych placówek udzielających pomocy typu ośrodek interwencji kryzysowej, punkt interwencji kryzysowej, ośrodek wsparcia, centrum pomocy, ośrodek całodobowy, a także brak grup samopomocowych,

wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie i niedostateczną ofertę pomocy specjalistycznej lub długie terminy aby z niej skorzystać.

10. Utrudnieniem są niskie nakłady finansowe na realizację działań profilaktycznych lub całkowity brak środków na ten cel.
11. W opinii respondentów podejmowanie działań profilaktycznych w obszarze problematyki przemocy w rodzinie utrudniają: funkcjonujące w społeczności lokalnej stereotypy i przekonania dotyczące przemocy, przyzwolenie na przemoc oraz brak chęci uczestnictwa w warsztatach poruszających tematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie i brak chęci współpracy osób doznających przemocy.
12. W przypadku osób stosujących przemoc w rodzinie najczęściej wskazywanym czynnikiem utrudniającym udzielanie pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie, jest brak współpracy członków grup roboczych/zespołu ze służbami sprawdzającymi stan bezpieczeństwa. Utrudnienie dotyczy obszaru współpracy międzyinstytucjonalnej.
13. Poczucie bezkarności sprawców, wynikające ze sporadycznego ponoszenia odpowiedzialności za stosowanie przemocy oraz brak współpracy z członkami grupy roboczej/zespołu, brak świadomości czynu, uchylanie się od odpowiedzialności, zaprzeczanie stosowaniu przemocy w rodzinie, a także uzależnienie od alkoholu, to istotne czynniki utrudniające współpracę ze sprawcą.
14. Skuteczną pomoc utrudnia brak w zasobach gminy mieszkań chronionych, które umożliwiłyby czasowe odseparowanie osoby/osób doznających przemocy w rodzinie od osób stosujących przemoc.
15. Podejmowanie działań w zakresie problematyki przemocy w rodzinie jest dodatkowo utrudnione poprzez funkcjonujące w społeczności lokalnej przyzwolenie na przemoc spowodowane, między innymi czynnikami kulturowymi, stereotypami, utożsamianiem przemocy ze środowiskiem dysfunkcyjnym. Ponadto wskazywana przez respondentów niechęć do reagowania na akty przemocy wynika z obawy o własne bezpieczeństwo (strach przed ostracyzmem), konieczność udziału w rozprawach sądowych, ze wstydu, poczucia bezsilności i często przekonania, że nikt nie jest w stanie pomóc.

4. REKOMENDACJE

Wnioski wypracowane w oparciu o badanie ankietowe, sprawowany nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wyniki kontroli przeprowadzonych w jednostkach samorządu terytorialnego, stały się podstawą do wypracowania następujących rekomendacji:

1. Działania podejmowane na rzecz rodzin dotkniętych przemocą są skuteczne gdy prowadzi się je z zachowaniem zasad interdyscyplinarności.
2. Dokumentacja prowadzona w ramach procedury „Niebieskie Karty” powinna być rzetelnie gromadzona, w celu dokumentowania przypadków przemocy w rodzinie, ponieważ stanowi ważny dowód w postępowaniu prokuratorskim/sadowym.
3. Wskazane jest przeprowadzanie dla członków grup roboczych/zespołów cyklicznych szkoleń z zakresu pracy z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie oraz osobami stosującymi przemoc, w celu:
 - nawiązywania współpracy,
 - aktywnego uczestniczenia ww. osób w działaniach prowadzonych w ramach procedury, planowaniu pomocy
 - osiągnięciu zmiany w sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy.
4. Wskazane jest przeprowadzanie dla członków grup roboczych/zespołów cyklicznych szkoleń dotyczących efektywnego współdziałania w ramach grup roboczych/zespołów w celu poprawy jakości współpracy i lepszego rozumienia idei pracy interdyscyplinarnej.
5. Pożądane byłoby wprowadzenie obowiązku superwizji pracy w grupach roboczych/zespołach, unormowania sposobu ich przeprowadzania oraz finansowania.
6. Superwizja powinna być prowadzona przez osoby posiadające certyfikat uprawniający do jej prowadzenia i organizowana w miejscu funkcjonowania grup roboczych/zespołów.
7. Istotne jest aktualizowanie i wydawanie materiałów informacyjnych oraz edukacyjnych, które wskazują ofertę pomocową funkcjonującą w danym środowisku lokalnym oraz pozwalają na przełamywanie barier i stereotypów dotyczących problemu przemocy w rodzinie.
8. Istotne znaczenie w kształtowaniu świadomości społeczności lokalnych w zakresie problemu przemocy w rodzinie, mają lokalne kampanie informacyjne oraz organizowane w placówkach oświatowych warsztaty i programy profilaktyczne. Wskazane byłoby cykliczne organizowanie tego typu działań oraz rozszerzanie ich tematyki. Znaczące byłoby finansowanie przez samorządy gminne działań w ww. zakresie przy ewentualnym wsparciu komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.
9. Wskazane jest organizowanie w samorządach poradnictwa specjalistycznego (psychologa, prawnika, terapeuty), mieszkań chronionych oraz w miarę możliwości tworzenia miejsc

z profesjonalną pomocą dla osób doznających przemocy w rodzinie oraz ją stosujących, ponieważ oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne są niezbędnym elementem skutecznego przerywania mechanizmu przemocy w rodzinie.

10. Istotne jest prowadzenie oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, monitorowanie ich jakości oraz kwalifikacji osób je prowadzących.
11. Konieczne jest wykorzystywanie przez stosowne służby istniejących narzędzi prawnych w celu między innymi:
 - izolacji sprawcy przemocy w rodzinie,
 - nakazu opuszczenia lokalu przez ww. osobę,
 - zakazu zbliżania się do osoby doznającej przemocy w rodzinie.
12. Wyniki niniejszego opracowania dotyczące trybu postępowania prokuratorskiego i sądowego w związku z przemocą w rodzinie, należy przekazać właściwym miejscowo prokuratorom i sędziom. Najwłaściwszą formę przekazania należy uzgodnić na posiedzeniu Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
13. W projektowaniu zmian do rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, wskazane byłoby uwzględnienie sugestii respondentów dotyczących finansowania działań prowadzonych przez członków grup roboczych/zespołów, a także superwizji oraz środków na realizację działań przewidzianych gminnymi programami przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
14. W projektowaniu zmian do rozporządzenia wskazane byłoby uwzględnienie sugestii respondentów dotyczących udoskonalenia formularzy obowiązujących w zakresie procedury „Niebieskie Karty”, tj. między innymi uproszczenia druków, uwzględnienia nr pesel, daty urodzenia ofiary/sprawcy.
15. Należy podjąć działania w celu zaktywizowania przedstawicieli ochrony zdrowia i oświaty dla aktywnego udziału w procedurze „Niebieskie Karty”.

Spis wykresów:

Wykres nr 1	Procedura „Niebieskie Karty” – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 4
Wykres nr 2	Współpraca interdyscyplinarna – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 5
Wykres nr 3	Wiedza i umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym szkolenia i superwizje – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 6
Wykres nr 4	Podjęmowanie działań profilaktycznych dotyczących problemu przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 7
Wykres nr 5	Współpraca z osobą doznającą przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 8
Wykres nr 6	Współpraca z osobą stosującą przemoc w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 9
Wykres nr 7	Zasoby gminy w obszarze pomocy – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 10
Wykres nr 8	Zasoby gminy w obszarze pomocy – formy poradnictwa ułatwiające udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie.....	str. 11
Wykres nr 9	Uregulowania prawne dotyczące działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 12
Wykres nr 10	Postrzeganie w społeczności problemu przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki ułatwiające.....	str. 13
Wykres nr 11	Procedura „Niebieskie Karty” – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 14
Wykres nr 12	Współpraca interdyscyplinarna – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 15
Wykres nr 13	Wiedza i umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym szkolenia i superwizje – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 16
Wykres nr 14	Podjęmowanie działań profilaktycznych dotyczących problemu przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 17
Wykres nr 15	Współpraca z osobą doznającą przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 18
Wykres nr 16	Współpraca z osobą stosującą przemoc w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 19

Wykres nr 17	Zasoby gminy w obszarze pomocy – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 20
Wykres nr 18	Uregulowania prawne dotyczące działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 21
Wykres nr 19	Postrzeganie w społeczności problemu przemocy w rodzinie – udzielanie skutecznej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie – czynniki utrudniające.....	str. 22

Spis skrótów:

ZI, zespół – zespół interdyscyplinarny

GR – grupa robocza

OPS – ośrodek pomocy społecznej